

การใช้คำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐาน ปัจจุบันของผู้พูดต่างวัย *

ศรวณีย์ สรรคบุรณรักษ์**

ลักษณนาม (classifiers) จัดเป็นลักษณะทางไวยากรณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ใช้จำแนกคำนามในภาษาออกเป็นหมวดหมู่ ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำลักษณนามในภาษาต่างๆ จึงมีความหลากหลาย ทั้งทางด้านความหมาย วากยสัมพันธ์ ฯลฯ

การศึกษาคำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐาน

ในภาษาไทยมาตรฐานนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำลักษณนามนับว่ามีอยู่เป็นจำนวนมาก ผลงานต่างๆ สามารถจำแนกได้เป็น

ผลงานที่เป็นตำราหรือหนังสือหลักเกณฑ์

ผลงานที่เป็นตำราหรือหนังสือหลักเกณฑ์นี้เป็นการให้คำอธิบายตลอดจนหลักเกณฑ์ในการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยโดยทั่วๆ ไป อาทิ

พระยาอุปทิศศิลปสาร (๒๕๑๔, น. ๗๒-๗๖) ได้ให้คำอธิบายว่า คำลักษณนามเป็นคำนามที่ใช้บอกลักษณะของคำนามที่อยู่ข้างหน้า สามารถจำแนกได้ ๖ ประเภท ได้แก่

๑. ลักษณนามบอกชนิด เช่น ใบ ใช้กับ ภาชนะ ลูกไม้ ใบไม้

*สรุปจากวิทยานิพนธ์เรื่อง "การใช้คำลักษณนามในภาษามาตรฐานปัจจุบันของผู้พูดต่างวัย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒. ลักษณะนามบอกหมวดหมู่ เช่น ตับ ใช้กับของที่ทำให้ติดเรียงกันเป็นพืด เช่น จาก

๓. ลักษณะนามบอกสัณฐาน เช่น สาย ใช้กับของที่เป็นทางยาว เช่น ถนน ลำน้ำ

๔. ลักษณะนามบอกจำนวน และมาตรา เช่น คู่ ใช้สำหรับของที่มีชุดละสองสิ่ง เช่น รองเท้า

๕. ลักษณะนามบอกอาการ เช่น มัด ใช้กับของที่มีมัด เช่น ฟัน

๖. ลักษณะนามซ้ำชื่อ เช่น ประเทศ ๓ ประเทศ เมือง ๓ เมือง

กำชัย ทองหล่อ (๒๕๒๕, น. ๒๖๓-๒๖๔) ได้ให้คำจำกัดความของ คำลักษณะนามไว้ใกล้เคียงกับพระยาอุปกิตศิลปสารว่า คือคำนามที่ทำหน้าที่ประกอบนามอื่นเพื่อแสดงรูป ลักษณะ ขนาด หรือประมาณของนามนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การใช้คำลักษณะนามจัดเป็นลักษณะพิเศษของภาษาไทยที่ใช้ประกอบนามเพื่อแสดงความชัดเจนของภาษาให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น โดยคำที่ใช้เป็นคำลักษณะนามนั้นอาจเป็นคำที่ซ้ำกับคำนามข้างหน้า หรือจะใช้คำอื่นที่แสดงรูปลักษณะของคำนามข้างหน้าโดยเฉพาะก็ได้ และอธิบายเพิ่มเติมว่าในการใช้คำลักษณะนามต้องถือความนิยมของภาษาเป็นสำคัญ เพราะไม่สามารถจะวางเป็นกฎลงไปได้ว่าคำนามชนิดใดต้องใช้คำลักษณะนามอย่างไร เช่น วัตถุที่มีลักษณะแบนๆ จะใช้คำลักษณะนาม “ใบ” “แผ่น” หรือ “ปิ่น” ก็ได้ เช่น ใบไม้ ๑ ใบ กระดาษ ๑ แผ่น เลื่อย ๑ ปิ่น เป็นต้น

บรรจบ พันธุเมธา (๒๕๑๙, น. ๒๒๓-๒๒๔) ได้ให้คำจำกัดความของ คำลักษณะนามไว้โดยสรุปว่า หมายถึงคำที่กำหนดขึ้นเพื่อขยายคำนามข้างหน้าบอกรูปลักษณะและชนิด หรือ ประเภทของคำ และช่วยทำให้คำที่มีหลายความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสามารถจำแนกคำลักษณะนามออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ คำลักษณะนามที่ใช้กับสิ่งมีชีวิต ได้แก่ คน องค์ ตน ตัว เชือก หรือพวกที่อยู่เป็นกลุ่มใหญ่ เช่น กอง หมู่ เผ่า ไชยง ผูก ครอบ เป็นต้น และ คำลักษณะนามที่ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ลูก ใบ หัว ใช้กับสิ่งที่มีลักษณะกลม สาย เส้น ใช้กับสิ่งที่มีลักษณะเล็กลาย เป็นต้น โดยตำแหน่งในการปรากฏนั้นมี ๔ ลักษณะได้แก่

๑. ใช้คำลักษณะนามไว้ท้ายคำจำนวนนับ หรือคำบอกปริมาณ เช่น นอน ลักตืน ผู้หญิงหลายคน

๒. ใช้คำลักษณนามไว้หน้าคำคุณศัพท์บอกความชี้เฉพาะ เช่น ขนมหันใหญ่
เสื้อตัวแดง

๓. ใช้คำลักษณนามโดยละคำบอกจำนวนนับ เช่น อยากไปอีกหน (หนึ่ง)

๔. ละลักษณนามในกรณีที่ต้องการกล่าวเป็นคำติดปาก หรือเพื่อให้สะดุด
หูและจำง่าย เช่น กาแฟสอง สีดาว แก้วชีวิต เป็นต้น

นอกจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำลักษณนามดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำลักษณนามที่อธิบายในลักษณะอื่นๆ อีก เช่น วิจิตร ภาณุพงศ์ (๒๕๓๒, น. ๖๗-๖๘) อธิบายคำลักษณนามโดยพิจารณาตำแหน่งของการปรากฏว่า หมวดคำนี้สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบ ๖ ตำแหน่งที่กำหนดไว้ดังนี้

นาม	___	กริยากรรมย่อย	นี้	กริยากรรม	แล้ว	เช่น
มีด	<u>เล่ม</u>	เล็ก	นี้	ที่	แล้ว	
บ้าน	<u>หลัง</u>	เก่า	นี้	ซ่อม	แล้ว	

คำลักษณนามอาจมีรูปเดียวกับคำนาม หรือ อาจมีรูปแตกต่างจากคำนามก็ได้ และคำนาม
บางคำเมื่อใช้กับคำลักษณนามที่มีรูปเดียวกันกับคำนามคำนั้น จะมีความหมายแตกต่าง
จากเมื่อใช้กับคำลักษณนามที่มีรูปร่างต่างกัน เช่น

บ้าน ๒ บ้าน	ในประโยค	เขามีบ้าน ๒ บ้าน
บ้าน ๒ หลัง	ในประโยค	เขามีบ้าน ๒ หลัง

ประโยคข้างต้นประโยคแรก คำนาม “บ้าน” หมายถึงตัวบ้าน ภรรยา และลูก ส่วนคำนาม
“บ้าน” ในประโยคที่สองจะหมายถึงตัวบ้านอย่างเดียวนั้น การใช้คำนามในสอง
กรณีนี้ กรณีแรกสามารถตัดคำนามออกได้โดยที่ความหมายยังคงเดิม ทั้งนี้เพื่อ
หลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำๆ แต่ในการเน้นอาจแตกต่างกันบ้าง เช่น ประโยค “คนเรานี้
๕ นิ้ว” จะมีความหมายเน้นกว่าประโยค “คนเรามี ๕ นิ้ว” อีกทั้งคำลักษณนามในภาษา
ไทยอาจจะใช้ในความหมายว่า “หนึ่ง” ด้วยตัวเองใน ๒ กรณี คือเมื่อตามหลังคำนาม
ชนิดเดียว เช่น ขอมิดเล่มซี และเมื่อมีคำหน้าจำนวนอยู่ระหว่างคำนามกับคำลักษณนาม
เช่น ขอมิดสักเล่มซี

นworรณ พันธ์เมธา (๒๕๒๗, น. ๒๓-๒๗) ได้กล่าวถึงคำลักษณนามโดยเรียก
ว่าคำแยกประเภท และจัดคำแยกประเภทนี้ไว้ในประเภทคำขยายที่ขยายได้ทั้งคำนามและ

คำกริยา แต่ต่างจากคำขยายอื่นๆ คือไม่ใช่ขยายตามลำพังจะต้องมีคำขยายอื่นๆ ปรากฏร่วมด้วย คำแยกประเภทจะสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการรวบรวมบางสิ่งเข้าด้วยกันหรือแยกออกจากกัน ซึ่งแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

๑. คน ใช้คำแยกประเภทตามฐานะทางสังคม เช่น พระองค์ รูป คน ท่าน นาย

๒. สัตว์ ใช้คำแยกประเภทคำเดียวคือคำว่า ตัว ยกเว้น ช้าง ใช้ เชือก

๓. สิ่งไม่มีชีวิตมักใช้คำแยกประเภทตามรูปร่างของสิ่งนั้น

๔. อมนุษย์ ได้แก่ เปรต อสุรกาย ยักษ์ ผี ใช้คำแยกประเภทว่า ตน

๕. สิ่งที่เป็นนามธรรม ใช้คำแยกประเภทว่า ข้อ ประการ

สำหรับคำแยกประเภทที่ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิตนั้นจำแนกได้เป็น ๒ ประเภทได้แก่

๑. คำแยกประเภทที่ใช้กับสิ่งอยู่ลำพัง

๑.๑ จำแนกตามรูปร่างลักษณะของสิ่งนั้นๆ เช่น

สาย เป็นคำแยกประเภทสำหรับสิ่งที่มีลักษณะยาว เช่น ถนน สายสร้อย
แม่น้ำ

วง เป็นคำแยกประเภทสำหรับสิ่งที่ขดเป็นรูปร่างกลม เช่น แหวน กำไล
ส่วนคำแยกประเภทที่เป็นชื่ออวัยวะมักนำมาใช้แยกประเภทสิ่งที่มีลักษณะเทียบได้กับอวัยวะนั้นๆ เช่น

ตัว ใช้กับสิ่งที่มีแขนหรือขา เช่น เสือ กวาง เก้ง แก้อี้ โต๊ะ เติง

ปาก ใช้กับสิ่งที่มีปาก เช่น แห อวน

และคำแยกประเภทบางคำก็ได้มาจากคำกริยาแสดงอาการนำมาใช้เป็นผลของอาการนั้นๆ เช่น

พับ ใช้กับสิ่งที่พับได้ เช่น ผ้า เสื้อ

จับ ใช้กับสิ่งที่จับได้ เช่น พลุ

๑.๒ จำแนกตามชนิด เช่น

อย่าง ชนิด ประเภท ประการ ข้อ เป็นคำแยกประเภทที่ใช้ทั่วไป

แง่ เล่า ปั่น เรือน แปลง เป็นคำแยกประเภทที่ใช้เฉพาะกับสิ่งๆ เดียว

กรง กรม กิ่ง แขนง ครอบครวั คณะ คณะน ค่าย จังหวัด สะพาน

หน้าต่าง เสียง ประเทศ ประโยค เพลง ชัน นัว เป็นคำแยกประเภทที่ซ้ำกับคำนาม

๑.๓ จำแนกตามมาตราวัด เช่น

บาท ชั่ง เหรียญ อัฐ เป็นคำแยกประเภทที่ใช้กับ ราคา

เมตร โยชน์ ฟุต ศอก คืบ หลา วา เป็นคำแยกประเภทที่ใช้กับ ความยาว

หรือ ความสูง

๒. คำแยกประเภทที่ใช้กับสิ่งที่อยู่รวมกัน

๒.๑ จำแนกตามลักษณะของสิ่งที่อยู่รวมกัน เช่น พวง เครือ หวี ช่อ

๒.๒. จำแนกตามมาตราวัด เช่น ถัง แกลลอน ห่อ กระสอบ กำมือ

๒.๓. จำแนกตามชนิด เช่น

โซล่ง เป็นคำแยกประเภทใช้เรียกช้างที่อยู่รวมกันจำนวนหนึ่ง

ครอก เป็นคำแยกประเภทใช้เรียกลูกสัตว์ที่ออกมาคราวหนึ่งๆ

ทะลาย เป็นคำแยกประเภทใช้เรียกหมากหรือมะพร้าวที่อยู่รวมกัน

นอกจากนี้ยังมีหนังสือหลักเกณฑ์การใช้คำลักษณนามของราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๓๘) ที่กำหนดคำลักษณนามที่ใช้กับคำนามประเภทต่างๆ จำนวน ๓๐๐๐ คำ โดยพิจารณาจากรูปแบบ ลักษณะ การใช้สอย ขนาด ปริมาณ ประวัติของคำ และท้องถิ่นที่เกิดของคำ เช่น

คำนาม ไชควง	ใช้กับคำลักษณนาม อัน เล่ม ดำม
คำนาม ครองแครง	ใช้กับคำลักษณนาม ตัว
คำนาม จักร	ใช้กับคำลักษณนาม อัน วง
คำนาม ฐานทัพ	ใช้กับคำลักษณนาม ฐาน แห่ง
คำนาม ดาวเทียม	ใช้กับคำลักษณนาม ดวง
คำนาม บันไดเลื่อน	ใช้กับคำลักษณนาม ตัว แห่ง
คำนาม แป้น(พ่อน้ำ)	ใช้กับคำลักษณนาม ท่อน
คำนาม สมอเรือ	ใช้กับคำลักษณนาม ตัว
เป็นต้น	

ผลงานที่เป็นงานวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับคำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานที่น่าสนใจมีหลายลักษณะได้แก่งานที่เป็นแนวความหมาย คือใช้ความหมายในการจำแนกคำลักษณนาม เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (๒๕๑๙, น. ๒๖๑-๒๖๖) อธิบายว่า คำลักษณนามจัด

เป็นคำที่ทำหน้าที่ “ส่วนเกิน” เนื่องจากภาษาที่ไม่มีคำประเภทนี้ก็สามารถสื่อความหมายได้ดีเท่าๆ กัน ดังนั้นคำประเภทนี้จึงควรจะเกิดหลังคำประเภทสากล เช่น คำนาม คำกริยา ฯลฯ โดยได้อธิบายถึงคำลักษณะนามที่ใช้กับสิ่งของว่าสามารถจำแนกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ ๑ คือคำลักษณะนามที่ใช้กับคำนามได้กว้างขวางจนไม่อาจจำกัดลักษณะของคำนามได้ คือคำลักษณะนาม “อัน” เช่น เชียง ๓ อัน ปฏิทิน ๓ อัน

ประเภทที่ ๒ คือคำลักษณะนามที่ใช้ได้กับคำนามหลายคำ โดยแต่ละคำจะบอกลักษณะเฉพาะบางอย่างของคำนาม ดังนั้นการเลือกใช้จึงต้องให้ตรงกับลักษณะดังกล่าว เช่น เราไม่สามารถพูดว่า “เสื้อ ๒ เส้น” ได้ แต่ต้องใช้ “เสื้อ ๒ ผืน” เพราะ “เส้น” แสดงลักษณะยาวเล็ก ส่วน “ผืน” แสดงลักษณะแบน บาง และกว้าง คำลักษณะนามในกลุ่มนี้ได้แก่ ลูก แผ่น เล่ม เส้น เป็นต้น

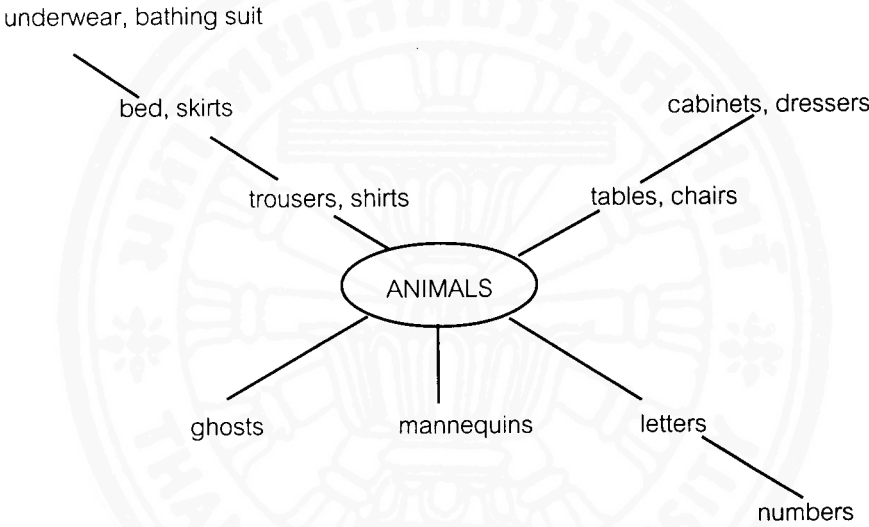
ประเภทที่ ๓ คือคำลักษณะนามซ้ำคำนาม ซึ่งแต่ละคำจะใช้กับคำนามได้เพียงคำเดียวเท่านั้น เช่น นิ้ว ๓ นิ้ว รูป ๓ รูป เป็นต้น

จิไลวรรณกล่าวว่าเราไม่สามารถแยกคำลักษณะนามทั้ง ๓ ประเภทออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากคำนามบางคำสามารถใช้กับคำลักษณะนามได้มากกว่า ๑ ประเภท อีกทั้งหากพิจารณาจากความหมายแล้วคำประเภทที่ ๑ และ ๓ ไม่น่าจะจัดเป็นคำลักษณะนามเพราะไม่ได้บ่งลักษณะใดๆ ของคำนาม แต่เราจะใช้คำเหล่านี้เมื่อต้องการเน้นหรือชี้เฉพาะ ดังนั้นจึงน่าจะเรียกคำประเภทนี้ว่า “คำช่วยนับ” นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับคำลักษณะนาม “อัน” ว่ามีหน้าที่ดั้งเดิมคือ ใช้แทนคำนาม เช่น “มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันราม” และในภาษาไทยบางภาษา “อัน” ยังทำหน้าที่เปลี่ยนคำประเภทอื่นให้เป็นคำนามด้วย เช่น ภาษาไทยในแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย “อันก้าน” หมายถึง ของหวาน “อันโต” หมายถึง ของเป็นตัว ซึ่งมีลักษณะเดียวกับคำ “ที่” ในภาษาไทยกลาง เช่น ที่+พัก กลายเป็น ที่พัก เป็นการเปลี่ยนคำกริยาเป็นคำนามนั่นเอง

เกี่ยวกับคำลักษณะนาม “อัน” นั้น ขวณพิศ อัฐรัตน์ (๒๕๒๓, น. ๒๓-๒๕) เรียกคำลักษณะนามคำนี้ว่า “คำลักษณะนามครอบจักรวาล” เนื่องจากพบว่ามีตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๖ ปรากฏการใช้คำลักษณะนามคำนี้กับคำนามอย่างแพร่หลายมากที่สุด คือสามารถปรากฏใช้กับคำนามที่เป็นสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต คำนามที่เป็นสิ่งที่มีขนาดเล็ก และ ขนาดใหญ่ คำนามที่เป็นคน สัตว์ สิ่งของ ตลอดจนคำนาม

ที่เป็นนามธรรมได้ทั้งสิ้น

นอกจากการศึกษาเกี่ยวกับคำลักษณนาม “อัน” แล้ว ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับคำลักษณนามที่ใช้กันมากอีกคำหนึ่งคือ คำว่า “ตัว” โดย คาร์เพนเตอร์ (Carpenter, 1987, p. 45 อ้างถึงใน Deepadung, 1997, pp. 49-55) กล่าวว่าโครงสร้างภายในของคำลักษณนามคำนี้คือ การผสมผสานของต้นแบบและการเชื่อมโยงในลักษณะดังนี้

กล่าวคือแต่เดิมคำลักษณนาม “ตัว” เป็นคำลักษณนามที่ใช้กับสัตว์ซึ่งมีลักษณะของการมีสี่ขาพร้อมอยู่ได้ขยายไปใช้กับค่านามโต๊ะ และเก้าอี้ที่มีสี่ขาหรือมีลักษณะของการมีแขนขาเช่นเดียวกัน ต่อมาก็ขยายการใช้ไปสู่เครื่องเรือนชนิดอื่นๆ เนื่องจากมีลักษณะการใช้สอยเหมือนกันกับโต๊ะและเก้าอี้ ในส่วนของกางเกงและเสื้อก็เช่นกัน คือมีลักษณะของแขนขาแล้วขยายไปใช้กับเสื้อผ้าชนิดอื่นๆ รวมไปถึงการใช้คำลักษณนาม “ตัว” กับตุ๊กตา ตัวหนังสือ และตัวเลข นั่นก็เป็นเพราะการมีรูปร่างลักษณะร่วมกันนั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเราสามารถใช้คำลักษณนาม “ตัว” กับค่านามได้หลากหลายกลุ่ม ด้วยเหตุนี้เองคาร์เพนเตอร์จึงกล่าวว่า คำลักษณนามคำนี้แสดงคุณสมบัติเหมือนกับคำลักษณนามทั่วไป (general classifier) และตีความคำลักษณนามคำนี้ว่าเป็นคำลักษณนามที่ถูกกำหนดโดยวันวลีที่ใช้ในวันจันทรกรรมการสนทนา โดยอ้างหลักฐานจาก

การใช้ภาษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมของคนหนุ่มสาว (youth culture) เกี่ยวกับเรื่องนี้ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (Deepadung, 1997) กล่าวว่า ในปัจจุบันการใช้คำลักษณนาม “ตัว” ได้ขยายวงกว้างออกไปสู่กลุ่มคนทั่วไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อและรับวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ๆ จากต่างประเทศเข้ามา โดยสุจริตลักษณ์ได้ให้ความเห็นว่าการใช้คำลักษณนามในภาษาไทย มีแนวโน้มที่จะใช้คำลักษณนาม “ตัว” เพื่อจำแนกระหว่างคำนามที่เป็นสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิตนั่นเอง

นอกจากการศึกษาคำลักษณนามในลักษณะของการพิจารณาความหมายแล้ว ยังมีการศึกษาคำลักษณนามในลักษณะอื่นๆ คือการศึกษาการแปรในการใช้ซึ่งเป็นการศึกษาคำลักษณนามในแนวสังคม เช่น อังกาบ ผลากรกุล (Palakornkul, 1976, pp. 186-197) อธิบายถึงคำลักษณนามในภาษาไทยว่าเป็นคำนามที่เกิดกับคำจำนวนนับ คำคุณศัพท์ และนิยมิพิเศษหรือคำชี้เฉพาะ โดยอังกาบได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรในการใช้คำลักษณนามในกรณีที่คำนามคำเดียวสามารถปรากฏใช้กับคำลักษณนามได้หลายคำว่าเกิดจาก

๑. เจ้าของภาษามองเห็นลักษณะภายนอกของสิ่งของแตกต่างกัน เช่น คำนามสร้อย ใช้กับคำลักษณนามได้ ๒ คำคือ “เส้น” ซึ่งใช้กับของที่มีลักษณะเล็กเป็นเส้นยาว และ “สาย” ใช้กับของเป็นเส้นยาวเช่นกัน ผู้พูดจึงใช้คำลักษณนามทั้งสองสลับกันเสมอ

๒. การเรียกชื่อสิ่งของที่เกิดขึ้นใหม่มากกว่า ๑ ชื่อ เช่น เรียกพาหนะทางอากาศว่า เครื่องบิน และ เรือบิน จึงมีการใช้คำลักษณนามทั้ง “เครื่อง” และ “ลำ”

๓. การใช้ชื่อใหม่กับคำที่มีอยู่แล้ว เช่น เดิมในภาษาไทยใช้คำ ลูกไม้ ต่อมามีการใช้คำ ผลไม้ จึงมีการใช้คำลักษณนามทั้ง “ลูก” และ “ผล”

๔. การใช้คำลักษณนามที่กำหนดขึ้นเฉพาะคำนามบางคำ เช่น ช้าง มีคำลักษณนามเฉพาะคือ “เชือก” แต่ในการพูดทั่วไป ผู้พูดมักจะใช้คำลักษณนาม “ตัว” ซึ่งใช้กับสัตว์ทั่วไป

๕. คำลักษณนามบางคำหายไปเพราะมีคนใช้น้อยและมีการใช้คำลักษณนามคำใหม่เข้ามาแทนที่จึงเกิดการแปรในการใช้ เช่น

กล่องไม้ขีด	เดิมใช้	“กลัก”	เปลี่ยนเป็น	“กล่อง”
เลื่อย	เดิมใช้	“ปั่น”	เปลี่ยนเป็น	“อัน”
หนังสือโบราณ	เดิมใช้	“ผูก”	เปลี่ยนเป็น	“เล่ม”
ขนมจีน	เดิมใช้	“จับ”	เปลี่ยนเป็น	“หัว”

๖. การใช้คำลักษณนาม “อัน” กับคำนามอย่างกว้างขวาง ทำให้คำลักษณนามคำนี้มีการแปรกับคำลักษณนามคำอื่นๆ เช่น หวี ที่ใช้กับคำลักษณนาม “ด้าม” หรือ ดินสอ ที่ใช้กับคำลักษณนาม “แท่ง” ก็สามารถใช้กับคำลักษณนาม “อัน” ได้

อังกาบได้ให้ข้อสรุปว่าการใช้คำลักษณนามที่ปรากฏกับคำจำนวนนับภาษาไทยอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลง คำลักษณนาม “อัน” จะกลายเป็นรูปแปรของคำลักษณนามคำอื่นๆ เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาคำลักษณนามในแนวใหม่คือแนวปริธาน (cognitive) ซึ่งใช้ทฤษฎีต้นแบบ (prototype) ในการวิเคราะห์คำลักษณนามในแง่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมโนทัศน์ของผู้พูด เช่น เกศกานดา จตุรงค์โชค (Jaturongkachoke, 1995) ได้ศึกษาคำลักษณนาม ๑๔ คำ ได้แก่ ก้อน คัน ดวง ดอก ด้าม ต้น ตัว แท่ง ใบ เม็ด ลูก เล่ม ลำ ผืน แผ่น เส้น หลัง อัน พบว่าการใช้คำลักษณนามเป็นการใช้คำเพื่อจำแนกคำนามออกจากกันตามระบบปริธานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ไม่ใช้การจำแนกคำนามตามรูปลักษณะของวัตถุ กล่าวคือระบบคำลักษณนามในภาษาไทยจะประกอบด้วยกลุ่มคำนามที่มาจากกระบวนการทางมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงคำลักษณนาม “ตัว” ผู้ใช้ภาษาหลายคนอาจนึกถึงสัตว์ หลายคนอาจนึกถึงโต๊ะ นั่นก็หมายถึงการมีมโนทัศน์ในการจำแนกคำนามที่ต่างกัน แต่การจำแนกคำนามด้วยคำลักษณนามนั้นก็ได้เป็นการแยกประเภทของคำนามออกจากกันอย่างเด็ดขาด เนื่องจากคำนามบางคำสามารถใช้กับคำลักษณนามได้มากกว่าหนึ่งคำนั่นเอง สำหรับคำนามที่ใช้คำลักษณนามร่วมกันนั้นพบว่าคำนามดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน โดยอาจเชื่อมโยงกันในทางกายภาพ หรือ มีส่วนประกอบเช่นเดียวกัน ฯลฯ อาทิ คำนาม สัตว์ และโต๊ะ ใช้กับลักษณนาม “ตัว” คำนามสองคำนี้มีคุณสมบัติที่เหมือนกันคือการมีสี่ขา ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติทางกายภาพที่มีอยู่ร่วมกัน หรือคำนาม ปากกา และเสียม ที่ใช้กับลักษณนาม “ด้าม” นั้น ก็มีคุณสมบัติร่วมคือการมีที่จับ และมีส่วนที่เป็นปลายเป็นส่วนประกอบที่เหมือนกันของคำนามทั้งสอง เป็นต้น แต่ทั้งนี้การจำแนกคำนามในลักษณะดังกล่าวก็ได้เป็นสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล หากแต่ผู้ใช้ภาษาทุกคนจะมีมโนทัศน์ร่วมกันในเรื่องของการอุปมา (metaphor) การเรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยใช้อีกสิ่งหนึ่งแทน หรือนามนัย (metonymy) โครงสร้างทางจินตภาพ (image schemata) และความ (proposition) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนฝังอยู่ในวัฒนธรรมไทย โดยเจ้าของภาษาทุกคนจะเข้าใจไปในทางเดียวกัน อาทิ คำนาม “ลูก” หมายถึง บุตรของสิ่ง

มีชีวิต หรือวัตถุที่มีรูปร่างกลม ต่อมาเมื่อคำ “ลูก” ถูกนำมาใช้เป็นคำลักษณนาม ก็หมายถึงเกิดการขยายขอบเขตของคำ จากเดิมที่หมายถึงบุตรและวัตถุทรงกลม มาเป็นคำที่ใช้ในการจำแนกคำนาม “ผลไม้” ออกจากคำนามอื่นได้อีกด้วย เจ้าของภาษาซึ่งมีมีโนทัศน์ในการขยายขอบเขตในการใช้คำดังกล่าวก็จะไม่ใช่คำที่ไม่มีรูปลักษณะหรือความหมายเกี่ยวข้อง เช่น ดินสอ กับคำลักษณนาม “ลูก” เป็นต้น ดังนั้นการใช้คำลักษณนามนอกจากจะเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับระบบปริชาณส่วนบุคคลแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เจ้าของภาษามีร่วมกันอีกด้วย

จากผลงานต่างๆ ที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าคำลักษณนามเป็นชนิดของคำที่มีความสำคัญมากสำหรับภาษาไทย แต่ทั้งนี้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำลักษณนามในภาษาไทยที่ผ่านมามักเป็นการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสาร มิได้มีผลงานใดที่ศึกษาข้อมูลจากภาษาพูดโดยตรง ข้อมูลคำลักษณนามที่ปรากฏจึงแสดงการใช้คำลักษณนามที่ถูกจำกัดด้วยหลักเกณฑ์ทางไวยากรณ์ที่ผู้ศึกษายึดถือว่าเป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามที่มีการกำหนดไว้ มิใช่เป็นการใช้จริงในการพูดโดยทั่วไป อีกทั้งมักศึกษาคำลักษณนามโดยถือว่าเป็นลักษณะที่อยู่นิ่ง ไม่มีความเป็นพลวัต ด้วยเหตุนี้การศึกษาคำลักษณนามจากภาษาที่ใช้พูดในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาปัจจัยทางสังคมประกอบด้วยจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของคำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยทางสังคมที่เด่นมากในการก่อให้เกิดภาษาย่อยในสังคมไทยก็คือ “อายุ” เนื่องจากภาษาของคนที่ย่างวัยกันสามารถใช้เป็นเครื่องชี้บ่งความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ โดยเฉพาะภาษาของคนรุ่นอายุมากที่สุดกับรุ่นอายุน้อยที่สุด ดังที่ลาบอฟ (Labov, 1972 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ๒๕๔๑, น. ๓๙) ได้เสนอไว้ว่าเราสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้จาก การแปรของภาษาในคนที่ต่างรุ่นอายุกัน โดยภาษาของผู้พูดที่มีอายุมากที่สุดสามารถเปรียบได้กับภาษาของอดีต ภาษาของผู้พูดรุ่นกลางถือได้ว่าเป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาของคนรุ่นอายุน้อยถือว่าเป็นภาษาของอนาคต ความแตกต่างกันของภาษาในลักษณะนี้เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงในเวลาเสมือนจริง (change in apparent time) ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจริงตามกาลเวลา (change in real time) กล่าวคือเมื่อคนรุ่นอายุมากที่สุดตายไปหมด รูปแบบของภาษาของเขาก็จะถูกเลิกใช้ไปเหลือแต่ภาษาของคนรุ่นอายุน้อย แต่ทั้งนี้กระบวนการเปลี่ยนแปลงก็ได้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพราะภาษาของคนรุ่นอายุมากอาจหมดไปจาก

วจนลีลาหนึ่ง เช่น วจนลีลาแบบเป็นกันเอง แต่อาจถูกเก็บไว้ในอีกวจนลีลาหนึ่ง เช่น วจนลีลาแบบเป็นทางการ หรือถูกเก็บไว้ในภาษาเขียน เป็นต้น ซึ่งการศึกษาการแปรของภาษาตามรุ่นอายุนี้จะทำให้เราสามารถเห็น การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) ได้เป็นอย่างดี

วิธีการศึกษาการแปรในการใช้คำลักษณนามตามอายุของผู้พูด

การศึกษาคำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันโดยพิจารณาปัจจัยทางอายุของผู้พูดนั้นได้จำแนกการเก็บข้อมูลออกเป็น ๒ ส่วนคือ

๑. ข้อมูลหลักเกณฑ์การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน โดยใช้หลักเกณฑ์จากหนังสือ *ลักษณนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (๒๕๓๘) ทั้งนี้เนื่องจากหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานจัดเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่ผู้ใช้ภาษาไทยยึดถือเป็นแบบอย่างที่ต้องการในการใช้ภาษาไทย ข้อมูลนี้ได้นำมาเรียบเรียงตามหมวดของคำลักษณนามว่าปรากฏคำลักษณนามคำใด และคำลักษณนามแต่ละคำเกิดร่วมกับคำนามใดบ้าง

๒. ข้อมูลการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบัน ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แถบบันทึกเสียงบันทึกเสียงเป็นเวลาทั้งสิ้น ๕๐ ชั่วโมงจากแหล่งข้อมูล ๒ แหล่ง ได้แก่ รายการสัมภาษณ์บุคคลทางโทรทัศน์ เลือกใช้เฉพาะข้อมูลที่ถูกโดยผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไม่มีการอ่านบทในการตอบคำถาม และการสนทนาของบุคคลโดยทั่วไป โดยผู้ร่วมสนทนาทราบว่ามีการบันทึกเสียงขณะสนทนา แต่จะไม่ทราบวัตถุประสงค์ว่าต้องการข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับคำลักษณนาม

ทั้งนี้จะเลือกเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มบุคคลที่อยู่ในรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี หมายถึงผู้พูดที่อยู่ในวัยตั้งแต่ ๕ ปี ถึง ๒๕ ปี และรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี ซึ่งหมายถึงผู้พูดที่มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไปเท่านั้น เพราะเป็นรุ่นอายุที่ห่างกันมากพอที่จะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ในการพิจารณาอายุของผู้พูดนั้นสามารถจำแนกกลุ่มผู้พูดตามอายุได้อย่างชัดเจน

หลังจากเก็บข้อมูลแล้วจึงฟังแถบบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลคำลักษณนามที่ปรากฏกับคำนาม โดยพิจารณาว่าคำลักษณนามแต่ละคำปรากฏร่วมกับคำนามคำใด เช่น เมื่อได้ยินว่า "เรื่องนี้ผมว่ามันมีเหตุการณ์ ๒ เหตุการณ์ซ้อน

กันนะ เหตุการณ์อันหนึ่งเป็นเหตุการณ์ของหน่วยงานที่เขารับบริหาร คือผู้บริหารของเรือไททานิคอยากจะทำเบรคดาวอะไรบางอย่าง” ก็จะจัดข้อมูลออกมาคือ คำนาม เหตุการณ์ใช้ร่วมกับคำลักษณนาม “เหตุการณ์” และ คำนาม “เหตุการณ์” ใช้ร่วมกับคำลักษณนาม “อัน” เป็นต้น จากนั้นนำมาวิเคราะห์เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ นำข้อมูลหลักเกณฑ์การใช้คำลักษณนามที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานมาพิจารณาคัดเลือกเฉพาะรายการคำนามที่ตรงกับข้อมูลภาษาพูด จากนั้นจึงนำข้อมูลหลักเกณฑ์การใช้คำลักษณนามมาจำแนกตามกลุ่มของคำลักษณนามออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มของคำลักษณนามกลาง แม้ว่าคำลักษณนามกลางจะมีอยู่หลายคำ เช่น อัน คู่ พวก อย่าง ชนิด (Palakornkul, 1976, pp. 186-197) แต่ในที่นี้จะหมายถึงเฉพาะคำลักษณนาม “อัน” และ “ตัว” เท่านั้น เนื่องจากคำลักษณนามสองคำนี้มีความหมายครอบคลุมและไม่ใช้เฉพาะเจาะจงกับสิ่งของที่มีรูปทรงใดโดยเฉพาะ และมีความถี่ในการปรากฏร่วมกับคำนามมากกว่าคำลักษณนามกลางคำอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด (๒) กลุ่มของคำลักษณนามซ้ำคำนาม (๓) กลุ่มของคำลักษณนามเฉพาะซึ่งหมายถึงคำลักษณนามที่แสดงรูปทรงเฉพาะของคำนาม เช่น ใบ ลูก ผืน ดวง เป็นต้น จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณหาค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ ๒ นำข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน โดยพิจารณาว่าคำนามที่ปรากฏในข้อมูลเกิดร่วมกับลักษณนามคำใด และราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำลักษณนามอะไร หากพบว่าคำลักษณนามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำนามดังกล่าวเป็นคำเดียวกับคำลักษณนามที่ปรากฏในข้อมูล ก็ถือว่าเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน เช่น ในข้อมูลพบการเกิดร่วมของคำลักษณนาม “แท่ง” กับคำนาม ดินสอ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานพบว่า คำนาม ดินสอ ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำลักษณนาม “แท่ง” ก็ถือว่าการเกิดร่วมของคำลักษณนาม “แท่ง” กับคำนาม ดินสอ เป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน

หากคำลักษณนามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำนามนั้นๆ มิได้เป็น

คำเดียวกันกับคำลักษณนามที่ปรากฏในข้อมูลก็จะถือว่าเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน เช่น ในข้อมูลพบการเกิดร่วมของคำลักษณนาม “ฉบับ” กับคำนาม พระราชหัตถเลขา เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานแล้วพบว่า ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้คำนาม พระราชหัตถเลขา กับคำลักษณนาม “องค์” การเกิดร่วมของคำลักษณนาม “ฉบับ” กับคำนาม พระราชหัตถเลขา ก็จะถือเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน

ส่วนในกรณีที่พบข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่ไม่ปรากฏอยู่ในรายการคำนามที่ราชบัณฑิตยสถานกล่าวถึง ก็จะถือว่าการเกิดร่วมดังกล่าวเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนามที่พบในหนังสือ ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เช่น พบการเกิดร่วมของคำลักษณนาม “แผ่น” กับคำนาม ซีดี เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานแล้วไม่พบคำนาม ซีดี ในรายการคำนามที่ราชบัณฑิตยสถานกล่าวถึง การเกิดร่วมของคำลักษณนาม “แผ่น” กับคำนาม ซีดี ก็จะถือเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่นอกเหนือไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน

ในการนับนั้นกำหนดให้การเกิดร่วมระหว่างคำลักษณนาม ๑ คำ กับคำนาม ๑ คำ จำนวน ๑ ครั้ง นับเป็น ๑ หน่วย เช่น ข้อมูลที่ได้คือ “กางเกงอีกตัวใส่ทับตัวนี้” ผู้วิจัยจะนับว่าเป็นการเกิดร่วมระหว่างคำนาม กางเกง กับคำลักษณนาม “ตัว” จำนวน ๒ ครั้ง เนื่องจากปรากฏการเกิดร่วมของคำลักษณนาม “ตัว” กับคำนาม กางเกง ในวลี “กางเกงอีกตัว” และในวลี “ตัวนี้” ซึ่งคำลักษณนาม “ตัว” ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามแทนคำนาม กางเกง

ในกรณีคำนามที่ปรากฏเป็นคำนามลูกกลุ่ม (subordinate) ของคำนามจ่ากลุ่ม (superordinate) เช่น พี่ชาย ภรรยา ผู้ป่วย รัฐมนตรี จัดเป็นคำนามลูกกลุ่มของคำนามจ่ากลุ่ม “คน” หรือ มะม่วง ขนุน เป็นคำนามลูกกลุ่มของคำนามจ่ากลุ่ม “ผลไม้” เป็นต้น จะถือว่าราชบัณฑิตยสถานกำหนดหลักเกณฑ์ให้คำนามจ่ากลุ่มนั้นๆ ใช้กับคำลักษณนามคำใด คำนามลูกกลุ่มย่อมใช้คำลักษณนามคำเดียวกัน เนื่องจากคำนามจ่ากลุ่มจะมีความหมายครอบคลุมคำนามลูกกลุ่มอยู่ เช่น คำนาม “พี่ชาย”

“ภรรยา” ต่างก็มีความหมายที่แสดงถึงความเป็นคน ดังนั้นเมื่อคำนาม “คน” เกิดร่วมกับ คำลักษณนาม “คน” แล้ว คำนาม “พี่ชาย” และ “ภรรยา” จึงควรที่จะเกิดร่วมกับ คำลักษณนาม “คน” เช่นเดียวกัน และหากใช้คำลักษณนามที่แตกต่างออกไปก็จะ ถือว่าเป็นการใช้คำลักษณนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน เช่น การใช้คำนาม “ผู้บาดเจ็บ” กับคำลักษณนาม “ราย” คำนามคำนี้ผู้วิจัยจัดให้เป็น คำนามลูกกลุ่มของคำนาม “คน” ซึ่งหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับ คำลักษณนาม “คน” ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดให้การเกิดร่วมของคำนาม “ผู้บาดเจ็บ” กับ คำลักษณนาม “ราย” ว่าเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามมีคำลูกกลุ่มบางคำที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับ คำลักษณนามพิเศษที่ต่างไปจากคำจำกลุ่ม ก็จะพิจารณาคำลูกกลุ่มนั้นแยกต่างหาก จากคำจำกลุ่ม เช่น คำนาม “ช้าง” ที่หมายถึงช้างบ้าน ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้ กับคำลักษณนาม “เชือก” แม้จะจัดเป็นคำลูกกลุ่มของคำนาม “สัตว์” ดังนั้นหากพบการ เกิดร่วมของคำนาม “ช้าง” ที่หมายถึงช้างบ้าน กับคำลักษณนาม “ตัว” ซึ่งใช้กับสัตว์โดยทั่วไป ก็จะถือว่าเป็นการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่ กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน ส่วนในกรณีที่คำนามคำหนึ่งมีความหมายได้หลายความ หมาย และแต่ละความหมายราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำลักษณนามที่แตกต่าง กัน เช่น คำนาม “จรวด” ที่หมายถึงยาน กำหนดให้ใช้กับคำลักษณนาม “ลำ” คำนาม “จรวด” ที่หมายถึง “อาวุธ” กำหนดให้ใช้กับคำลักษณนาม “ลูก” จะพิจารณาคำนามนั้น ตามบริบทแวดล้อมว่าควรมีความหมายเช่นใด แล้วจึงตัดสินใจว่าเป็นการเกิดร่วมของ คำลักษณนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์หรือไม่

เมื่อพิจารณาข้อมูลทั้งหมดแล้วจะนับจำนวนรวมของการใช้คำลักษณนาม ร่วมกับคำนามในแต่ละกลุ่ม จากนั้นจึงนำมาคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วนำข้อมูลการ เกิดร่วมในแต่ละกลุ่มคือ การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่ นอกเหนือไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน มาจำแนกตามกลุ่มของ คำลักษณนาม ๓ กลุ่ม เช่นเดียวกับการวิเคราะห์การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับ คำนามในขั้นตอนที่ ๑ แล้วนำไปคำนวณหาค่าร้อยละ และนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มา

หาข้อสรุปในการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ ๓ นำข้อมูลที่จัดบันทึกจากแถบบันทึกเสียงมาจำแนกตามกลุ่มอายุของผู้พูดเป็น ๒ กลุ่มคือ ข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี และ ข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี โดยดำเนินการกับข้อมูลในลักษณะเดียวกันกับการวิเคราะห์การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนาม แต่จะจำแนกการคำนวณตามรุ่นอายุ เพื่อให้ทราบว่าในแต่ละรุ่นอายุใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน แล้วนำมาคำนวณหาค่าไคสแควร์ (chi - square) เพื่อพิจารณาว่าความแตกต่างในการใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามของผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุเป็นความแตกต่างที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนาม ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบัน

การเปรียบเทียบการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่ใช้ในหนังสือลักษณนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กับการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่พบในข้อมูลภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันนั้น เนื่องจากจำเป็นต้องควบคุมคำนามให้เป็นคำในกลุ่มเดียวกัน จึงจะตัดคำนามในหนังสือ ลักษณนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถานที่ไม่ปรากฏในรายการคำนามในข้อมูลภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันออก พบว่าปรากฏคำนามจำนวนทั้งสิ้น ๒๗๑ คำ คิดเป็นร้อยละ ๗ ของคำนามทั้งหมดที่ปรากฏในหนังสือลักษณนาม (๓๘๕๗ คำ) และเมื่อวิเคราะห์ความถี่ในการเกิดร่วมของคำนามกับคำลักษณนามทั้ง ๓ ประเภท พบว่าคำลักษณนามที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุดคือคำลักษณนามเฉพาะ (ร้อยละ ๗๗.๒) รองลงมาคือคำลักษณนามซ้ำคำนาม (ร้อยละ ๑๔.๖) และคำลักษณนามที่มีความถี่ในการปรากฏน้อยที่สุดคือ คำลักษณนามกลาง (ร้อยละ ๘.๒)

ส่วนความถี่ในการเกิดร่วมของคำนามกับคำลักษณนามในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันนั้นพบว่าคำลักษณนามที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุดคือ คำลักษณนามเฉพาะ (ร้อยละ ๕๖.๑) รองลงมาคือคำลักษณนามกลาง (ร้อยละ ๒๙.๕) และคำลักษณนามที่มีความถี่ในการปรากฏน้อยที่สุดคือ คำลักษณนาม

ซ้ำคำนาม (ร้อยละ ๑๔.๔) ดังตาราง

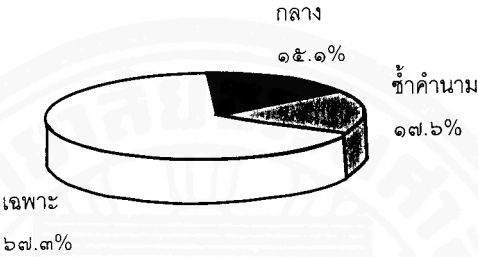
คำลักษณนาม	ราชบัณฑิตยสถาน	ผู้พูดปัจจุบัน
คำลักษณนามเฉพาะ	๗๗.๒	๕๖.๑
คำลักษณนามซ้ำคำนาม	๑๔.๖	๒๙.๕
คำลักษณนามกลาง	๘.๒	๑๔.๔
รวม	๑๐๐	๑๐๐

เมื่อเปรียบเทียบความถี่ในการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่ปรากฏในหนังสือ *ลักษณะนาม* ฉบับราชบัณฑิตยสถานกับข้อมูลในภาษาพูดแล้ว พบว่าลักษณะที่เกิดขึ้นสามารถแสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในการใช้คำลักษณนามในภาษาไทย กล่าวคือ การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามตามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดนั้น ปรากฏการใช้คำลักษณนามเฉพาะมากกว่าคำลักษณนามประเภทอื่นอย่างชัดเจน ส่วนการเกิดร่วมที่ปรากฏในข้อมูลภาษาพูดนั้นพบว่าอัตราการใช้คำลักษณนามกลางมีเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ใช้คำลักษณนามเฉพาะลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันอาจมีความซับซ้อนน้อยลง หากลักษณะดังกล่าวยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องต่อไป

เมื่อนำข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันมาพิจารณาในภาพรวมแล้วพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งยังเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในภาษา กล่าวคือปรากฏการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์มากถึง ๔๑๐ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๔ การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ปรากฏ ๑๘๙ หน่วย (ร้อยละ ๒๖.๙) และการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนามที่พบในหนังสือ *ลักษณะนาม* ฉบับราชบัณฑิตยสถานปรากฏ ๑๐๓ หน่วย (ร้อยละ ๑๔.๗) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานนั้น เมื่อจำแนกตามกลุ่มของคำลักษณนามออกเป็น ๓ ประเภท พบว่าปรากฏการเกิดร่วมของคำนามกับคำลักษณนามเฉพาะจำนวน

๒๗๖ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๓ ของข้อมูลการใช้คำลักษณะนามร่วมกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ เกิดร่วมกับคำลักษณะนามซ้ำคำนามจำนวน ๗๒ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๖ และเกิดร่วมกับคำลักษณะนามกลางจำนวน ๖๒ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑ ดังแผนภูมิ

แผนภูมิการเกิดร่วมของคำลักษณะนามกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์
ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน

๒. ข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณะนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน เมื่อนำมาจำแนกตามประเภทของคำลักษณะนามออกเป็น ๓ ประเภท พบว่าปรากฏการเกิดร่วมของคำนามกับคำลักษณะนามกลางจำนวน ๑๑๕ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๙ ของข้อมูลการใช้คำลักษณะนามร่วมกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ เกิดร่วมกับคำลักษณะนามเฉพาะจำนวน ๖๐ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗ และเกิดร่วมกับคำลักษณะนามซ้ำคำนามจำนวน ๑๔ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ ดังแผนภูมิ

การเกิดร่วมของคำลักษณะนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์
ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับเหตุที่ผู้พูดใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์น่าจะมีผลมาจากปัจจัยดังนี้

ประการแรก การเปลี่ยนแปลงทางมโนทัศน์ของผู้พูดต่อคำนามที่กล่าวถึง ทำให้เกิดการใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ เช่น คำนาม *ละคร* เดิมมักจะเป็นละครที่แสดงในโรงละคร จึงปรากฏใช้ร่วมกับคำลักษณนาม “ตัว, โรง, คณะ” แต่ปัจจุบันเมื่อกล่าวถึงคำนามดังกล่าวผู้พูดมักจะนึกถึงละครที่มีการแพร่ภาพทางโทรทัศน์ ทำให้เมื่อต้องการใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามดังกล่าว ผู้พูดจึงเลือกที่จะใช้คำลักษณนาม “เรื่อง” ที่แสดงถึงเนื้อหาของละคร แทนการใช้ร่วมกับคำลักษณนาม “ตัว, โรง, คณะ” หรือคำนาม พระบรมฉายาลักษณ์ และ พระตำหนัก ซึ่งราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำลักษณนาม “องค์” นั้น ก็แสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์ของผู้พูดที่เกี่ยวกับชั้นวรรณะทางสังคมมีความสำคัญลดลงไป ทำให้ผู้พูดเลือกที่จะใช้คำลักษณนามที่เกิดร่วมกับคำนามสามัญแทน จึงเกิดการใช้คำลักษณนาม “ภาพ” กับคำนาม พระบรมฉายาลักษณ์ และใช้คำลักษณนาม “แห่ง” กับคำนาม พระตำหนัก เป็นต้น

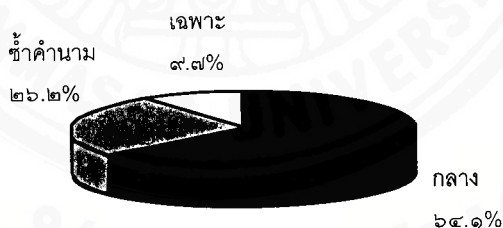
ประการที่สอง คำลักษณนามหลายคำแสดงลักษณะของคำนามที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ผู้พูดเลือกใช้คำลักษณนามคลาดเคลื่อนไปจากหลักเกณฑ์ เช่น คำลักษณนาม “สาย” และคำลักษณนาม “เส้น” ต่างก็แสดงถึงลักษณะเป็นแนวยาว หรือคำลักษณนาม “แผ่น” และคำลักษณนาม “ใบ” ต่างก็แสดงลักษณะแบน และบาง เมื่อผู้พูดต้องการใช้คำลักษณนามกับคำนามที่มีลักษณะดังกล่าว ก็อาจเลือกใช้คำลักษณนามที่ไม่ตรงกับหลักเกณฑ์ได้ อาทิ การใช้คำลักษณนาม “เส้น” (ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำนามเชือก สร้อย) ร่วมกับคำนาม ถนน แม่น้ำ ซึ่งราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำลักษณนาม “สาย” เป็นต้น

ประการที่สาม การเลือกใช้คำลักษณนามที่แสดงลักษณะโดยทั่วไปของคำนามนั้นๆ แทนคำลักษณนามที่เฉพาะเจาะจง แสดงให้เห็นแนวโน้มในการจัดกลุ่มคำนามคำนามที่ซับซ้อนน้อยลง เช่น คำนาม ธนาคาร มหาวิทยาลัย ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้กับคำลักษณนาม “ธนาคาร” และ “มหาวิทยาลัย” ตามลำดับ แต่ผู้พูดเลือกที่จะใช้คำลักษณนาม “แห่ง” ซึ่งเป็นคำลักษณนามที่ใช้กับคำนามที่เกี่ยวข้องกับสถานที่

โดยทั่วไป แทนคำลักษณะนามเฉพาะของคำนามเหล่านั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าคำลักษณะนามที่ใช้กับคำนามที่หมายถึงมนุษย์ แทนที่จะเป็นคำลักษณะนาม “คน” คำเดียว กลับพบว่าปรากฏอยู่หลายคำ อาทิ คำลักษณะนาม “ท่าน” จะใช้กับบุคคลที่ผู้พูดต้องการยกย่องหรือแสดงความนับถือ เช่น รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือการใช้คำลักษณะนามคำนี้กับคำนาม เยาวชน สื่อมวลชน ผู้พูดก็ใช้ในกรณีที่ต้องการให้เกียรติบุคคลนั้นๆ คำลักษณะนาม “ราย” มักใช้กับคำนามที่มุ่งแสดงถึงสภาพของบุคคลที่เป็นอยู่ในขณะที่พูดมากกว่าความเป็นตัวตน เช่น ผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ คำลักษณะนาม “นาย” จะใช้กับคำนามที่เกี่ยวกับบุคคลในเครื่องแบบ เช่น ตำรวจ เป็นต้น

๓. ข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณะนามกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนามในหนังสือ *ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* เมื่อจำแนกตามประเภทของคำลักษณะนามออกเป็น ๓ ประเภท พบว่าปรากฏการเกิดร่วมของคำนามกับคำลักษณะนามกลางจำนวน ๖๖ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๑ ของข้อมูลการใช้คำลักษณะนามร่วมกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนามที่พบในหนังสือ *ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* เกิดร่วมกับคำลักษณะนามซ้ำคำนามจำนวน ๒๗ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ และเกิดกับคำลักษณะนามเฉพาะจำนวน ๑๐ หน่วย คิดเป็นร้อยละ ๙.๗ ดังแผนภูมิ

การเกิดร่วมของคำลักษณะนามกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนาม
ที่พบในหนังสือ *ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน คือ ใช้คำลักษณนามกลางและคำลักษณนามซ้ำคำนามแทนคำลักษณนามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ และ การเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำที่พบในหนังสือ *ลักษณนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้คำลักษณนามกลางและคำลักษณนามซ้ำคำนามเป็นจำนวนมากอย่างเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่าการใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันอาจเป็นไปในลักษณะของการใช้เพียงเพื่อช่วยในการนับมากกว่าการใช้คำลักษณนามเพื่อแสดงลักษณะหรือรูปทรงของคำนามดังที่ผ่านมา และหากการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามในลักษณะดังกล่าวยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่องแล้ว เชื่อว่าระบบการใช้คำลักษณนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานก็น่าจะมีแนวโน้มที่จะมีความซับซ้อนน้อยลง

การแปรในการใช้คำลักษณนามตามอายุของผู้พูด

ในการวิเคราะห์การแปรในการใช้คำลักษณนามตามอายุของผู้พูดนั้นพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๕ ปีใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานร้อยละ ๖๓.๙ ใช้ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานร้อยละ ๒๔.๙ และใช้คำลักษณนามใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนามที่พบในหนังสือ *ลักษณนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* ร้อยละ ๑๑.๒ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี ใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานร้อยละ ๔๘.๖ ใช้ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานร้อยละ ๓๐.๔ และใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามที่นอกเหนือไปจากรายการคำนามที่พบในหนังสือ *ลักษณนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* ร้อยละ ๒๑ ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าร้อยละในการใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามของผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๕ ปีใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานเป็นจำนวนมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี และเมื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าไคสแควร์เพื่อให้ทราบค่า ความ

แตกต่างดังกล่าวเป็นความแตกต่างที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ก็ปรากฏผลการคำนวณว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นความแตกต่างที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ๐.๐๑ นั่นก็หมายถึง รุ่นอายุเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานของผู้พูดภาษาไทยมีความแตกต่างกัน ดังตาราง

จำนวนการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุ

รุ่นอายุ	ใช้ตรงตามราชบัณฑิตยฯ	ใช้ไม่ตรงตามราชบัณฑิตยฯ	คำนามที่นอกเหนือจากราชบัณฑิตยฯ
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๒๘๗ (๖๓.๙ %)	๑๑๒ (๒๔.๙ %)	๕๐ (๑๑.๒%)
มากกว่า ๔๐ ปี	๑๒๓ (๔๘.๖%)	๗๗ (๓๐.๔%)	๕๓ (๒๑%)

$df = 2 \quad X^2 = 18.9, p < 0.01$

ทั้งนี้เหตุที่ผลการวิจัยแสดงออกมาว่า ผู้พูดที่มีอายุน้อยใช้คำลักษณนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานมากกว่าผู้พูดอายุมากนั้น อาจเนื่องมาจากความใกล้ชิดกับการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษากล่าวคือ ผู้พูดที่มีอายุน้อยเกือบทั้งหมดยังอยู่ในวัยศึกษามีความใกล้ชิดกับการใช้คำลักษณนามที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษามากกว่าผู้พูดที่มีอายุมาก เพราะได้เรียนรู้หลักเกณฑ์เหล่านั้นมาไม่นาน และจำเป็นที่จะต้องจำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อใช้ในการสอบ จึงอาจเป็นสาเหตุให้การใช้คำลักษณนามของผู้พูดรุ่นอายุน้อยตรงตามหลักเกณฑ์มากกว่า ส่วนในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษานั้นพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุมากอาจพยายามที่จะสร้างระบบการใช้คำลักษณนามโดยการเทียบแบบจากคำนามที่ตนรู้จัก ทำให้ใช้คำลักษณนามคลาดเคลื่อนไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุ เมื่อนำมาจำแนกตามประเภทของคำลักษณนามแล้วพบว่าผู้พูดรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี ใช้คำลักษณนามกลางและคำลักษณนามซ้ำคำนามมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี ขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี ใช้คำลักษณนามเฉพาะในอัตราส่วนที่มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี แต่ทั้งนี้เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่า

ไคสแควร์เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างดังกล่าวเป็นความแตกต่างที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ก็ปรากฏผลการคำนวณว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นความแตกต่างที่ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายถึงรุ่นอายุไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเลือกใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามของผู้พูดภาษาไทยมีความแตกต่างกัน ดังตาราง

จำนวนการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามของผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุ
จำแนกตามประเภทของคำลักษณนาม

รุ่นอายุ	คำลักษณนาม กลาง	คำลักษณนาม ซ้ำคำนาม	คำลักษณนามเฉพาะ
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๑๖๒ (๓๖.๑%)	๗๖ (๑๖.๙%)	๒๑๑ (๔๗%)
มากกว่า ๔๐ ปี	๙๑ (๓๒%)	๓๗ (๑๔.๖%)	๑๓๕ (๕๓.๔%)

$df = 2 \quad X^2 = 2.7, p > 0.05$

แม้ภาพโดยรวมในการใช้คำลักษณนามทั้งทางด้านการเกิดร่วมของคำนามกับคำลักษณนามของผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันยังคงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางภาษา แต่หากพิจารณาในส่วนที่เป็นรายละเอียดก็จะพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับจำนวนการเกิดร่วมของคำลักษณนามกลางกับคำนาม เนื่องจากเมื่อนำข้อมูลมาจำแนกตามรุ่นอายุของผู้พูดแล้วพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุน้อยกว่า ๒๕ ปีใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุมากกว่า ๔๐ ปี ทำให้สันนิษฐานว่าได้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ ๒ ประการคือ ความใกล้ชิดกับการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ และความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษา กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุน้อยโดยมากยังอยู่ในวัยศึกษาจึงทำให้ใกล้ชิดกับการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษามากกว่าผู้พูดที่มีอายุมาก ส่วนในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษานั้นพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุมากพยายามที่จะสร้างระบบการใช้คำลักษณนามโดยการเทียบแบบจากคำนามที่ตนรู้จัก ทำให้ใช้คำลักษณนามคลาดเคลื่อนไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน และจะเห็นได้ว่าในกลุ่มของการเกิดร่วมของคำลักษณนามกับคำนามไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยราชบัณฑิตยสถานนั้น ผู้พูดรุ่นอายุมากใช้คำลักษณนามเฉพาะมากกว่าคำลักษณนามกลางและคำลักษณนามซ้ำคำนาม

นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อปรากฏคำนามใหม่ๆ ผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุมีแนวโน้มที่จะใช้คำลักษณนามกลาง และคำลักษณนามซ้ำคำนามร่วมกับคำนามเหล่านั้นมากกว่าที่จะใช้คำลักษณนามเฉพาะ ซึ่งหากลักษณะดังกล่าวยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องแล้ว การใช้คำลักษณนามร่วมกับคำนามในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันก็น่าที่จะมีความซับซ้อนน้อยลง เนื่องจากผู้พูดไม่ต้องคำนึงว่าคำนามที่ปรากฏมีลักษณะหรือรูปทรงเช่นใด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กำชัย ทองหล่อ. ๒๕๒๕. *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น.
- ชวนพิศ อิฐรัตน์. ๒๕๒๓. "คำลักษณนามครอบครัว". เปิดกร: ๓๔-๕๕.
- นพวรรณ พันธุมธนา. ๒๕๒๗. *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- บรรจบ พันธุมธนา. ๒๕๒๓. *ลักษณะภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๓๘. *ลักษณนาม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิจิตร ภาณุพงศ์. ๒๕๓๒. *โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิไลวรรณ ชนิษฐานันท์. ๒๕๑๙. "คำสันนิษฐานว่าด้วยความเป็นมาของคำลักษณนามอื่น." PASAA ๖: ๒๖๑-๒๖๖.
- ศรณีย์ สรรคบุรุษรักษ์. ๒๕๔๒. "การใช้คำลักษณนามในภาษามาตรฐานปัจจุบันของผู้พูดต่างวัย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ๒๕๔๑. *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทิศศิลปสาร, พระยา. ๒๕๑๔. *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาษาอังกฤษ

- Carpenter, K. L. 1987. *How children learn to classify nouns in Thai*. cited in Sujaritlak. (Unpublished Manuscript)
- Deepadung. 1997. "Extension in the usage of the Thai classifier /tua/." in Arthur S. Abramson (ed.), *Southeast Asian linguistic studies in honour of Vichin Panupong*. Chulalongkorn University Press.

- Deepadung, S. 1997. "Extension in the usage of the Thai classifier /tua/." In Arthur S. Abramson (ed.), *Southeast Asian linguistic studies in honour of Vichin Panupong*, Chulalongkorn University Press, pp.49-55.
- Jaturongkachoke, K. 1995. *Semantics of the Thai classifier system*. Doctoral dissertation, Department of philosophy, Graduate school, Arizona state University.
- Labov, W. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Palakornkul, A. 1976. "Some observations on variation and change in the use of classifier in Thai." *PASAA* 6: 186-197.

